

**VISUOMENINĖS ŽELDYNŲ IR ŽELDINIŲ APSAUGOS IR PRIEŽIŪROS KOMISIJOS
PRIE VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS ADMINISTRACIJOS POSĖDŽIO
P R O T O K O L A S**

2018-08-24, Nr. 5
Vilnius

Posėdis įvyko 2018-08-24.
Pasitarimo pirmininkas – Dainius Labeckis
Pasitarimo sekretorė – Milda Laužikaitė

DALYVAVO:

Komisijos nariai Andreas Byrne, Algis Davenis, Banga Grigaliūnaitė, Dainius Labeckis, Milda Laužikaitė, Laura Pačtauskaitė, Roma Vasyliūtė-Byrne, Jekaterina Lavrinec (įgaliota Prano Gudaičio).

SVARSTYTA:

1. Dėl želdyno tvarkymo Reformatų skv. (atsižvelgiant į 2018-08-13 gautą, įvairioms institucijoms, t. p. Vilniaus m. savivaldybei ir Visuomeninei želdynų ir želdinių apsaugos ir priežiūros komisijai adresuotą „Reikalavimą sustabdyti Reformatų parko projekto darbus“, pasirašytą 13-kos visuomeninių organizacijų).

2. Organizaciniai klausimai.

NUTARTA:

1. Rekomenduoti Vilniaus m. savivaldybei ir želdyno projekto rengėjams:

- *atrenkant medžius genėjimui / šalinimui, formuojant želdinius, vadovautis Vilniaus m. savivaldybės prašymu 2018-08-21 atliktos medžių būklės apžiūros duomenimis ir jų pagrindu suformuluotomis Komisijos rekomendacijomis, taip pat siūlomoms medžių būklės ekspertizės ir tyrimų išvadomis.*

- *rengiant / koreguojant želdyno tvarkybos projektą, sodinant naujus augalus, vengti formuojamų (karpomų) krūmų, pvz. skroblų gyvatvorių, kaip šiai vietai nebūdingų ir neperspektyvių. Vietoje to formuoti želdinių masyvus iš natūralių formų augalų (juoduogis šėivamedis, sodinis putinas, sausmedis, jazminas, lanksva ir pan.), pirmenybę teikiant teritorijoje augančių medžių ir krūmų maksimaliam išsaugojimui, taikant LR Želdynų įstatymo 22 str. principus, ypač jo 2 p.: „Želdynų ir želdinių tvarkymo metu turi būti išsaugoti esami gyvybingi perspektyvūs želdiniai“. Esama želdyno dendroflora šiuo atveju svarbi ir kaip gyvūnijos (visų pirma paukščių ir bestuburių) gyvenamoji terpė.*

- *rengiant / koreguojant želdyno tvarkybos projekto sprendinius, atsisakyti nebūtinų statinių ir įrangos elementų (tarp tokių patektų žaidimų įranga, fontanas, kavinė, pergolė, dalis takų tinklo, dalis gėlynų, automobilių aikštelės, tvoros, stendai, rakinami vartai). Želdyno teritorija yra per maža darniai sutalpinti elementų ir funkcijų įvairovę, pasiūlytą projekte. Prasmingiau yra išlaikyti santykinį želdyno vientisumą, paprastumą ir rmtį, atsižvelgiant į pagrindinės želdyno dalies istoriją ir memorialinę paskirtį. Reformatų parke vartai ir tvoros nerekomenduojamos, nes tai galimai neigiamai paveiktų laisvą prieigą pėstiesiems ir iš esmės naikintų vietos tranzitinę funkciją, svarbią urbanistiniu požiūriu.*

- *išsaugoti esamą promenadą ir remontuoti laiptuotas sienes, jeigu tyrimai / ekspertų išvados parodytų jų vertingumą. Siekiant kompromiso tarp projekto rengėjų ir projektu nepatenkintos visuomenės dalies, galima būtų svarstyti didžiųjų laiptų ir dalies struktūros, esančios prieš Evangelikų Reformatų Sinodo rūmų fasadą (ant jų stovėjo monumentas) pašalinimą, o likusias struktūras apželdinti vijokliais (pvz. penkialapiais vynvyčiais ir kt.) ir / arba panaudoti papildomų suoliukų įrengimui. Tai svarbu ir gamtiniu*

požiūriu, kadangi keičiant visą reljefą, beveik neišvengiamai nukentės ir medžiai, ypač augantys netoli terasų kraštų.

- imtis skubių priemonių išsaugoti Sinodo rūmus (Kultūros vertybių registre: Vilniaus evangelikų reformatų sinodo pastato, kitų objektų komplekso sinodo pastatas, un. kodas 27037). Saugoti medžius, šiuo metu iš dalies užstojančius Sinodo rūmų fasadą iš R pusės, kol nėra parengtas šių rūmų restauracijos ir aplinkos sutvarkymo projektas. Būtina harmoningai integruoti šių rūmų erdvę į parką.

- formuojant centrinę parko (sodo) erdvę, atsižvelgti į jos istoriją ir aplinkinių pastatų architektūrą (siūloma tiesmuka vizualinė jungtis tarp Sinodo rūmų ir bažnyčios neturi istorinio pagrindo). Tuo pačiu taisyti paminklo Reformacijai architektūrinės dalies trūkumus.

- atkreiptinas dėmesys, kad želdyno dalį, kurioje vyrauja gana tankiai susodinti, neretai stelbiantys vienas kitą medžiai (želdinių tvarkybos plane „zona 4“), galima formuoti ir netaikant drastiškų insoliacijos priemonių. Šešėlis parko estetikoje nėra savaiminis trūkumas, o lajų defoliaciją ir žalumos stygių apatiniame arde galima kompensuoti, įveisiant pavėsiui pakančių augalų, ypač vijoklių (pvz., gebenių). Klimato kaita ir kiti veiksniai, sunkinantys naujų augalų adaptaciją ir augimo perspektyvas, aktualizuoja brandžių medžių išsaugijimo priemonių panaudojimą kaip želdynų tvarkybos prioritetą.

- projektuojamas takų trasas koreguoti atsižvelgiant į kraštovaizdį ir medžių šaknyną, jų įrengimui naudoti vandeniui pralaidžias porėtas dangas, vengti naujų betono trinkelio ir panašių menkaverčių gaminių. Žemės kasimo darbų metu vengti medžių šaknyno užpylimo.

- inicijuoti įvairiapusiškus, profesionalius želdyno tyrimus (istorinius, botaninius, archeologinius, meno tyrimus, urbanistinius) bei nepriklausomą teritorijos želdinių ekspertizę. Remiantis šiais tyrimais, identifikuoti ir įvertinti esamos padėties vertingus elementus, ryšius, savybes, kuriuos išlaikant, parkas galėtų būti toliau vystomas. Pagarba istoriškai ir gamtiškai susiklosčiusiai situacijai, vietos dvasios išsaugojimas ir tęstinumas yra būtinos sąlygos, siekiant kokybiško rezultato.

- užtikrinti nuolatinę ilgalaikę želdyno priežiūrą, apskaičiuojant tokios priežiūros kaštus bei paskiriant asmenis ar įmones, kurie ją palaikytų deramame lygįje. Prižiūrėti želdyną, skatintinas ir vietos bendruomenės (nuolatinių parko lankytojų – potencialių savanorių) įsitraukimas. Tikėtina, jog tai taptų iš esmės neįmanoma, jeigu parko projekto sprendiniai būtų sukurti šiems žmonėms nedalyvaujant ar juolab jų nepaisant.

- atsižvelgti į gautą „Reikalavimą sustabdyti Reformatų parko projekto darbus“, tuo pačiu atsižvelgti į suinteresuotos visuomenės nuomonę, išreikštą apklausose ir į specialistų pateiktas pastabas, prioritetą teikiant arboristų, botanikų, menininkų, dailės ir architektūros istorikų, kraštovaizdžio architektų, paveldosaugos ekspertų pastaboms, vietos gyventojų bei Evangelikų Reformatų Bažnyčios nuomonei.

Esant poreikiui, kreiptis atskiru raštu į atsakingas institucijas.

2. Prašyti Želdynų poskyrio ir kitų Vilniaus m. savivaldybės administracijos padalinių pradėti teikti medžiagą vertinti komisijai kuo ankstyvesnėje želdynų / želdinių tvarkybos projektinių pasiūlymų rengimo stadijoje (geriausia, projektinių užduočių formavimo stadijoje). Taip būtų bent iš dalies minimizuota įtampų tarp savivaldybės ir visuomenės grupių rizika.

PRIDEDAMA:

1. Posėdžio dalyvių sąrašas.
2. Komisijos nario Prano Gudaičio įgaliojimas Jekaterinai Lavrinec (kopija).
3. Visuomeninių organizacijų vardu pateiktas „Reikalavimas sustabdyti Reformatų parko projekto darbus“ (kopija).

Pasitarimo pirmininkas

Pasitarimo sekretorė

Pranas Gudaičius
Milda Laudivaitė

Vilniaus miesto savivaldybės administracijai
Vilniaus miesto savivaldybės tarybai
Vilniaus miesto merui Remigijui Šimašiui
LR Aplinkos ministerijai

REIKALAVIMAS
SUSTABDYTI REFORMATŲ PARKO PROJEKTO DARBUS
2018-08-13
Vilnius

Atsižvelgdami į tai, kad nebuvo sudarytos tinkamos, Orhuso konvencijos (ratifikuotos 2001 m.) nuostatų atitinkančios sąlygos suinteresuotoms gyventojų grupėms bei specialistams įsitraukti į Reformatų parko projekto užduočių formavimą ir projekto rengimo eigą, taip pat į tai, kad apie numatomą pasaulio paveldo vietovės Vilniaus istorinio centro reikšmingos vietos esminės kaitos projektą Lietuva iš anksto neinformavo UNESCO pasaulio paveldo centro, kaip nustatyta UNESCO Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo apsaugos konvencijos įgyvendinimo gairių, reikalaujame stabdyti neteisėto projekto vykdymą ir sudaryti sąlygas užsakovui tinkamai suformuluoti užduotį ir išgryninti projekto užmojus - diskutuojant viešai su įvairių sričių specialistais, bendruomenėmis (reformatais ir vietos gyventojais) bei suinteresuotais visuomenės atstovais.

Suinteresuotos visuomenės atstovai ir specialistai nebuvo įtraukti į projektinių užduočių išgryninimą. Tokiu būdu užsakovui nesudarytos sąlygos iškelti tinkamai suformuluotą užduotį daugelio vilniečių vertinamos ir Vilniaus istorijai ypatingai svarbios erdvės atnaujinimo projektui. Projektas buvo tinkamai pristatytas tik pasirašius sutartį su rangovu. Tai apribojo įvairių sričių specialistų ir bendruomenių atstovų galimybę išsakyti konstruktyvią projekto prielaidų ir sprendinių kritiką bei pasiūlymus. Todėl projekto autorė negalėjo konstruktyviai reaguoti į specialistų bei bendruomenių pastabas ir negalėjo koreguoti projekto. Pavėluoto viešinimo metu išsakyta specialistų bei bendruomenių atstovų kritika sudaro pagrindą atsigręžti į projekto rengimo prielaidas bei skirtingų kartų Vilniaus gyventojų poreikius ir pradėti projektavimo procesą, užtikrinantį projekto kokybę.

Šį raštą adresuojame ne tik projekto užsakovui, bet ir viešąjį interesą atstovaujančioms ir išvadas dėl architektūrinių projektų kokybės teikiančioms institucijoms bei visuomeninėms komisijoms: Valstybinei kultūros paveldo komisijai, Vilniaus regioninei architektūros tarybai, Visuomeninei Miesto planavimo komisijai, Visuomeninei Želdynų ir želdinių apsaugos ir priežiūros komisijai, Želdynų planavimo visuomeninei komisijai.

Asociacija „Išsaugokime Vilniaus medžius“ (vadovas Pranas Gudaitis)
Asociacija „Aplinkos ir paveldo saugojimo sąjūdis“ (vadovė Lina Leparskienė)
Lietuvos tarpdisciplininio meno kūrėjų sąjunga (Tarybos narys Vytautas Michelkevičius)
Lietuvos pėsčiųjų asociacija (prezidentas Silvestras Dikčius)
Susivienijimas Žali LT (koordinatorių Linas Kranauskas)
VšĮ „Vilniaus patafizikos institutas“ (direktorius Audrius Pocius)
VšĮ „Laimikis.LT“, miesto žaidimų ir tyrimų laboratorija (direktorius Julius Narkūnas)
VšĮ „Dizaino fondas“ (direktorė Karolina Jakaite)
VšĮ MO muziejus (direktorė Milda Ivanauskienė, leidybinių projektų vadovė Daina Narbutienė)
VšĮ Architektūros fondas (direktorė Sandra Šlepikaitė)
Vilniaus bendruomenių asociacija, pirmininkas Sakalas Gorodeckis
Lietuvos arboristikos centras (vadovas Algis Davenis)
Lietuvos dailės istorikų draugija (Pirmininkė Algė Andriulytė)